

LES ANOMENADES ENTITATS DE CULTURA POPULAR

Montserrat Garrich

ENTRADA

Pertànyer a una de les moltes entitats de cultura popular m'ha portat a una reflexió sobre la contribució d'aquestes a la societat catalana.

Malgrat que està feta a partir d'una entitat concreta, la reflexió sobre la important transcendència social dels col·lectius anomenats de cultura popular, o de cultura tradicional, o simplement de cultura, és extrapolable a la nombrosa munió d'associacions, grups i col·lectius que realitzen alguna activitat dins el marc, poc emmarcable, del que hem anomenat cultura tradicional i/o popular.

La reflexió també parteix de la realitat viscuda a Barcelona, la meua ciutat, on les associacions d'aquest tipus patim des de fa uns temps una constant crítica per part d'algunes opinions que ens titllen de conservadores, immobiliistes, carques i altres adjectius que volen arraconar-nos a un sector socialment conservador. I això amb arguments d'innovació, modernitat i creació, com si les entitats de cultura popular fóssim, totes i sempre, unes restes inamovibles de temps pretèrits.

Com si fos impossible continuar ballant gegants i viure en el segle XXI. Com si l'església de Santa Maria del Mar fos absolutament incompatible amb l'existència de la torre Agbar. Cadascú té els seus gustos i les seves preferències.

Algunes opinions sobre les associacions, grups i col·lectius de cultura:

- Les nostres activitats sempre són les mateixes. És clar, els pintors sempre pinten, els cantants sempre canten, els perruquers sempre pentinen, etc.
- Les nostres activitats són cícliques. És clar, cada any arriba el bon temps, cada any fem aniversari, cada any celebrem el cap d'any, etc.
- La nostra activitat no és contemporània. Impossibile: com diu Bienve Moya a l'article «“Lo popular” o la dèria de la contemporaneïtat», l'adjectiu contemporani només vol dir que dues accions es realitzen al mateix temps. L'activitat que fa una associació de cultura popular sempre és contemporània a una altra.
- La nostra activitat no és moderna. Inadmissible. Només continua existint allò que és capaç de renovar-se constantment i de tenir un valor per la societat. Les associacions de cultura popular, i amb elles les seves activitats, que existeixen és perquè aporten alguna contribució que s'adapta i ajusta a la societat de cada moment.

- Els nostres components són pocs professionals. Inexacte. En tot cas el que seran és poc, per no dir gens, assalariats, que no és el mateix que ser professionals.

LA CONTRIBUCIÓ A LA SOCIETAT D'UNA ENTITAT DE CULTURA POPULAR

Com a reflexions dels anys compartits en associacions culturals i més enllà de les activitats fetes per cadascuna d'elles, dels projectes realitzats, de les activitats organitzades, de les publicacions editades, de les danses documentades o restaurades, etc., i més enllà també de la història particular de cada una de les persones que en algun moment o altre han format part de les entitats barcelonines, cal destacar la incidència i contribució d'aquestes a la societat barcelonina, als barcelonins i barcelonines, i a la mateixa ciutat de Barcelona en les diferents facetes en les quals han incidit i incideixen.

Totes elles donen la justa i merescuda importància al projecte i activitat d'una associació de cultura a la ciutat de Barcelona.

Incidència personal:

1. Desenvolupament personal: contribució a la convivència amb persones de diferents edats, d'origens diferents, estils de vida, nivells culturals, estudis, costums, etc.; contribució a la responsabilitat per l'espai i l'activitat compartida; promoció de tasques de responsabilitat en exercir algun càrrec de l'estructura de l'entitat, experiència que més endavant és aplicada a altres àmbits personals, laborals, socials o polítics.
2. Suport en situacions personals difícils: les associacions de qualsevol tipus, com qualsevol altre grup humà, contribueixen a la superació de situacions personals difícils (separacions, integració, defuncions familiars, malalties greus, etc.).
3. Desenvolupament personal físic: contribució al desenvolupament físic de totes les persones que desenvolupen alguna activitat, sigui ballar, portar gegants, fer castells.
4. Coneixement del territori: les entitats de cultura ofereixen també la possibilitat d'adquirir coneixements del territori, especialment de Catalunya, gràcies a les activitats fetes en altres poblacions i gràcies també a la localització geogràfica d'altres manifestacions o grups semblants.
5. Formació personal: contribució a la formació i l'assessorament del personal de l'ensenyament i el temps lliure (mestres, professors de secundària, monitors d'esplais i grups de lleure, etc.).

6. Oferta d'activitat en temps lliure: l'activitat que ofereixen les associacions és una més del camp de la cultura i especialment de la cultura popular.

Incidència social:

1. Promoció de l'associacionisme: contribució a la cohesió social a través de la pertinença a un grup, entitat, associació, col·lectiu, etc.
2. Contribució a la integració: totes les entitats de cultura popular han servit i serveixen de trampolí per contribuir a la integració de nous ciutadans a la ciutat, abans amb la integració de castellans, andalusos, etc., i ara amb ciutadans que cada vegada arriben de més lluny. Un aspecte que també cal destacar en l'àmbit de la integració és la integració lingüística, ja que molts immigrants han après a entendre i parlar català a les associacions i entitats.
3. Contribució al benestar de malalts, gent gran, amb les activitats anuals que les associacions realitzen per iniciativa pròpia a residències de gent gran, hospitals, centres de disminuïts, etc.
4. Suport als afectats per desastres naturals, per malalties, etc., amb la contribució econòmica i amb la participació de les associacions en activitats organitzades, sovint, conjuntament amb altres col·lectius a benefici dels damnificats per desastres naturals o afectats per malalties.

Incidència patrimonial:

1. Contribució a la conservació del patrimoni immaterial, amb la tasca de recopilació, classificació i estudi de la informació referida a cada una de les activitats (imatgeria festiva, balls i danses, etc.).
2. Contribució a la restauració de manifestacions culturals en diverses poblacions, facilitant la informació a aquelles persones, entitats o ajuntaments que han volgut començar una activitat o tornar a reemprendre-la a la seva població o barri que l'hagi perdut en el transcurs de la història.
3. Contribució a l'estudi de les manifestacions culturals, amb la tasca de recopilació d'informació, classificació i estudi de dades, ja sigui informació musical, coreogràfica, indumentària, etc.
4. Contribució a la difusió de la cultura catalana, amb l'organització de cursos, presentacions de llibres, participació a jornades, congressos, taules rodones, etc., i també amb l'oferta de consulta del públic als fons documentals de les associacions.
5. Contribució al calendari festiu de Barcelona, amb la presència i activitats dels components de les associacions a les festes de ciutat (Festes de la Mercè, Santa Eulàlia, Corpus) o de barri (Plaça Nova, Barceloneta, Gràcia, Nou Barris, Barceloneta, Sant Andreu, etc.).

Incidència artística:

1. Formació en activitats artístiques, facilitant la transmissió dels coneixements sobre música i dansa catalana a tota persona que ho desitgi.
2. Pràctica de la música, la dansa, d'activitats físiques (castells, gegants), facilitant a tota persona que ho ha desitjat la possibilitat de fer-ho, més enllà de les possibilitats físiques personals de cadascú (alts, baixos, prims, grossos).

3. Facilitar el coneixement dels requeriments d'un espectacle, oferint a tota persona que participa d'una associació la possibilitat de conèixer els requeriments mínims d'un espectacle.

TANCAMENT

Les persones que participen d'un col·lectiu d'aquest tipus ho fan al marge dels seus orígens, estudis i activitats professionals i, en conseqüència, la seva implicació pot ser total ja que no hi estan subjectes ni per remuneració econòmica ni per cap condicionant que afecti el món del treball. Hom fa el que fa bàsicament perquè vol. Per això, aquests col·lectius poden implicar-se o donar més de sí, en alguns moments, que un col·lectiu o persona professionalitzada.

L'opinió desfavorable sobre les associacions prové tant de polítics com de tècnics culturals que poc o gens les coneixen, i fins i tot, de vegades, del personal d'empreses anomenades de gestió cultural que usen els serveis de les associacions. A partir de discursos de multiculturalitat i d'interculturalitat, alguns menystenen allò que a partir de nosaltres podem oferir als altres per fer, més endavant, allò que tots plegats vulguem.

D'aquesta manera es menysté la contribució i la tasca que realitzen en pro d'una llarga llista de motius: des de la festa major, petita, patronal, etc., fins a la inauguració d'un carrer o plaça, a la visita nadalenca o primaveral a un hospital, a qualsevol altra de les mil ocasions que fan que aquest tipus de col·lectius estiguin en actiu.

Un altre fet sovintejat és l'ús, en aquest cas per part dels polítics, de les associacions en èpoques preelectorals, quan requereixen, sense massa reflexió, la presència dels col·lectius humans per acabar oblidant-los l'endemà mateix de la jornada electoral.

Finalment un altre greuge freqüent és el tracte igualitari que ofereixen les administracions a empreses i associacions equiparant-les en obligacions, horaris i requeriments documentals, sense voler entendre que la casuística d'una empresa no té res a veure amb la d'una associació cultural.

Però l'opinió que potser causa més neguit és aquella que condemna les associacions cultural de tot tipus i mena a ser uns objectes obsolets, carques i empogats, enfront d'una innovació constant justificada només per la novetat sense cap altre raonament o valor que la suporti.

Fins i tot podríem argumentar que, per contra, la cultura popular ha servit d'inspiració per a la creació d'espectacles absolutament innovadors i trencadors (Comediants, La Fura dels Baus, Dagoll Dagom, etc.), i d'inspiració de les avantguardes artístiques del segle XX, que, fugint de l'academicisme, troben en la cultura popular els elements necessaris per a la inspiració (màscares, ceràmica, forja, etc.): de Miró al Pop Art americà.